

ס' קצד

סעיף א'

תורה (ויקרא פרק יב)

- (א) וינדבר ויקח אל משה לאמר :
- (ב) דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא :
- (ג) וביום השמיני ימול בשר ערלתו :
- (ד) ושלישים יום ושלישת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה :
- (ה) ואם נקבה תלד וטמאה שבעים פנדתה וששים יום ושלישת ימים תשב על דמי טהרה :
- (ו) ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה ובן יונה או תר לחטאת אל פתח אהל מועד אל הכהן :
- (ז) והקריבו לפני קדש וקפח עליה וטהרה ממקור דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה :
- (ח) ואם לא תמצא דה די שיה ולקחה שתי תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפח עליה הכהן וטהרה : פ

על איזה ולד אשה טמאה בלידתה?

משנה – "המפלת (שליא) ליום ארבעים (מהפעם הקודמת שטבלה) אינה חוששת לולד (כי עוד לא נגמר צורתו). ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה. רבי ישמעאל אומר : יום מ"א תשב לזכר ולנדה. יום פ"א תשב לזכר, לנקבה ולנדה, שהזכר נגמר למ"א והנקבה לפ"א. וחכמים אומרים : אחד ברית הזכר ואחד בריית הנקבה זה וזה מ"א". (נדה ל.)

מכאן משמע שאם נגמרה צורתו של ולד האשה טמאה לידה בין אם ילדה חי לסוף תשעה חודשים ובין אם הפילה או ילדה נפל. (אא"כ ילדה דרך דופן כפי שיבואר בסוף הסימן)

דין אשה היולדת בימי נידתה ע"פ התורה

תורה – "אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא... ושלישים יום ושלישת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה. ואם נקבה תלד וטמאה שבעים פנדתה וששים יום ושלישת ימים תשב על דמי טהרה". (ויקרא יב)

כלומר, טובלת ביום ז' ימים לזכר וי"ד ימים לנקבה ומותרת לשמש בשלושים ושלושה הימים שאחר השבעה לזכר ובששים וששה ימים לאחר לידת נקבה כי כל הדמים שהיא רואה הם טהורים.

גמרא – "איתמר : רב אמר : מעין אחד הוא (דם לידה ודם טוהר באים מאותו מקום), התורה טמאתה והתורה טהרתה. ולוי אמר : שתי מעיינות הם, נסתם הטמא נפתח הטהור, נסתם הטהור נפתח הטמא. מאי בינייהו? איכא בינייהו שופעת מתוך שבעה לאחר שבעה לזכר ומתוך י"ד לאחר י"ד לנקבה, ומתוך ארבעים לאחר ארבעים ומתוך שמונים לאחר שמונים : רב רישא לקולא וסיפא לחומרא, ללוי רישא לחומרא וסיפא לקולא.

אקלע מר זוטרא לאתרין ודרש : הלכתא כוותיה דרב לחומרא והלכתא כוותיה דלוי לחומרא. רב אשי אמר הלכתא כוותיה דרב בין לקולא ובין לחומרא. דריש מרימר : הלכתא כוותיה דרב בין לקולא ובין לחומרא. **והלכתא כוותיה דרב בין לקולא ובין לחומרא**". (נדה לה :ל.)

הש"ס! – לרב, מפני שיש מעין אחד והתורה טהרתה והתורה טמאתה, אז ברגע שעוברים שבעה ימים כל הדמים שרואה מיד אח"כ טהורים אע"פ שממשיכה לראות דם ברצף ולקולא, וברגע שמסתיימים מ' היום התורה טמאתה ולחומרא. ללוי יש שני מעיינות, ולכן אם שופעת מתוך ז' לאחר ז' זה עדין מהמעין הטמא ולכן טמאה אע"פ שזה בתוך ימי הטהור, ואם שופעת מתוך מ' לאחר מ' זה מהמעין הטהור ולכן טהורה אע"פ שכבר עברו ימי הטהור.

מתי פורשת מבעלה?

גמרא – "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי שמואל בר מרתא אמר רב משום רבי יוסי איש הוצל :... והיושבת על דם טוהר אסורה לשמש. עד כמה? אמר רב : עונה". (פסחים קיג :)

כמה זמן פורש? רבותינו של רשב"ם – לילה ויום. **רשב"ם** – לילה אחד שהוא ליל מ"א, כי כל עונה הכוונה לעונה אחת כמו עונה סמוך לסות (ס' קפד).

מדוע צריכים לפרוש ליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה?

רא"ש, ראב"ד, סמ"ג, ספר התהומות – צריכים לפרוש אפילו לא ראתה כלל, כי מתוך שרגילה לשמש כל ימי הטהור אפילו תראה, חוששים שמא גם עכשיו תשמש ותראה ולא תשים לב, לכן בעלה יפרוש ממנה לילה זה שבו כלו ימי הטהור. **משמע שבמקומות שלא רגילים לבעול על דם טוהר, אין צורך לפרוש בלילה זה.**

בה"ג – כיון שיוצאת מימי טהרה לימי טומאה נחשב הדבר כשעת הוסת. משמע מדבריו שגם במקומות שלא רגילים לבעול על דם טוהר, פורש בלילה זה.

הט"ז הביא נפק"מ בזה היא לגבי מנהגינו לא לבעול על דם טוהר, שלבה"ג זה לא משנה, ועדין צריך לפרוש ליל מ"א וליל פ"א כי יוצאת מימי טוהר לימי טומאה, אבל לשאר הפוסקים שהכל תלוי בזה שרגילה לשמש על דם טוהר, אצלנו שלא בועלים על דם טוהר, ממילא א"צ לפרוש ליל מ"א וליל פ"א כי אין הבדל בין דם טוהר לדם נידה. לכן לא צריך לפרוש כלל ולא נזכר כלל בשו"ע וברמ"א.

דין אשה היולדת באחד מ"א ימי זיבתה

גמרא – "ת"ש: דותה תטמא... לרבות את היולדת בזוב (שראתה דם בחודש האחרון לעיבורה וכן שלושה ימים רצופים ב"א ימי זיבתה ובאחד מימי שבעת הנקיים ילדה) שצריכה שתשב שבעה נקיים. בשלמא לרב דאמר מעין אחד הוא, משום הכי צריכה לישוב שבעה נקיים, אלא ללוי דאמר שני מעיינות הן, למה לי שבעה, במשהו סגיא (לאחר השבועיים, כי דם הטוהר הוא ממקום אחר)? הכי קאמר: צריכה שתפסוק משהו שיעלה לה לשבעה נקיים". (נדה לה: לו.)

גמרא – "תניא: רבי מרינוס אומר: אין לידה סותרת בזיבה (אם היתה זבה וילדה באמצע ימי הספירה פוסקת לספור ולא צריכה להתחיל אח"כ מחדש). איבעיא להו: מהו שתעלה (שימי הלידה ז' וי"ד יעלו גם לימי הזיבה)? אביי אמר: אינה סותרת ואינה עולה (ומשלימה אח"כ). רבא אמר: אינה סותרת, ועולה". (נדה לו.)

גה"ג, רב סעדיה גאון, שאילתות דרב אחאי, רבנו חננאל, ר"ה, רש"י, רמב"ם, רשב"א, רא"ש, ר"ן – הלכה כרבא, כי בכל מקום הלכה כאביי חוץ מע"ל קג"ם והלמ"ד זה לחי העומד מאליו.

ולכן: יולדת בימי זיבה, כלומר שמהלידה ואילך ראתה שלושה ימים רצופים והרי היא זבה גדולה, צריכה שבעה נקיים לגמרי מדם. **ואם רואה באחד ימי הספירה אין עולים לה לספירה אע"פ שהם בימי הטוהר** (וכ"ש ימי הלידה) ואז הדמים טהורים, כי צריכה שבעה נקיים לגמרי. **וכוונתו של רבא, שימי הלידה עולים למנין שבעה נקיים רק כאשר לא רואה בהן כלל**. והוכיחו זאת מהגמרא שהלכה כרב שהכל ממעין אחד ולכן צריכה לשבת שבעה נקיים אפילו אם הם בימי הטוהר.

כיום כל היולדות נקראות זבות, כי בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליו שבעה נקיים. וא"כ כל יולדת מיד נקראת זבה גדולה וצריכה לשבת שבעה נקיים לאחר שיגמר דם הלידה. **ואם לא ראתה בתוך שבעת ימי הלידה של זכר** שבהם היא טמאה עולים לה לספירה שבעה נקיים. ואם ראתה בשבעת הימים הראשונים של ימי הלידה של נקבה ונגמרו ימי הספירה בתוך י"ד יום, טובלת בליל ט"ו וטהורה. ואם טבלה קודם ליל ט"ו בסוף ימי הספירה עדין היא טמאה וצריכה להמתין ולטבול בליל ט"ו (רמב"ם).

ה"ת, הגה"מ בשם סמ"ג, ספר התרומה – הלכה כאביי, והלמ"ד של יע"ל זה לידה סותרת בזיבה, וכאן הלכה כאביי. ומשמעות הדבר, שיוולדת שראתה שלושה ימים רצופים בימי לידתה והרי היא זבה גדולה צריכה שבעה נקיים מדם. וכוונתו של אביי, שכל יולדת בין ראתה בימי הספירה ובין אם לא, צריכה לספור אחר הלידה ז' לזכר וי"ד לנקבה, לטבול, ואח"כ להשלים ימים נקיים לגמרי ולטבול בשנית כדי להיטהר מזיבתה, כי ימי הלידה לא עולים לספירת הזבה.

כיום שכל היולדות נקראות יולדות בזוב, וכל יולדת מיד בלידתה נקראת זבה גדולה, **צריכה לאחר מכן להשלים ז' ימים נקיים מלאים להיטהר מזיבתה, אע"פ שלא ראתה שום טיפת דם בכל ז' או י"ד ימי הלידה**.

דין יולדת נקבה בזוב שספרה ז' נקיים בשבעת הימים הראשונים, וראתה בשבעת הימים השניים האם סתרה את ימי ספירתה

רא"ש, רשב"א – אם ילדה נקבה וראתה בשבעת הימים השניים אבל לא בשבעת הימים הראשונים (שבהם ספרה את ימי הזיבה) **אינה סותרת ספירתה** (אע"פ שלא טבלה) אלא עלו לה הימים לספירת ימי הזיבה וטובלת לאחר י"ד יום אפילו לא פסקה והמשיכה לאחר י"ד, כי הדם שרואה אח"כ הוא דם טוהר, שמעין אחד הוא והתורה התירתו אח"כ.

הב"ח כתב שדין זה שייך גם כיום, כי חומרת רבי זירא שייכת רק בדם הראוי לנידות ולזיבות אבל לא בדם לידה, ולכן אפילו אם תראה בשבוע השני, מכיון שספרה כבר ז' נקיים, טובלת בליל ט"ו וטהורה. **הט"ז דחה את דבריו**, שאם שייכת חומרת רבי זירא בדם טוהר, כ"ש בדם טמא!
הבית יוסף הסביר ע"פ רבנו ירוחם וכ"כ הט"ז, שכל הדין הזה נאמר לנוהגים לבעול על דם טוהר. הרי אם רואה בשבוע השני ממילא צריכה לשבת שבעה נקיים שנית, ואיך תטבול בליל ט"ו? אלא ע"כ שדברי הרא"ש קשורה לנוהגים לבעול על דם טוהר, שאלו אע"ג שהחמירו על עצמן כרבי זירא שכל היולדות הן בזוב וצריכה ז' נקיים אחר הלידה, כל זה פעם אחת בלבד, ולאחר מכן חזר דין הגמרא ולכן אם ראתה בשבוע השני לא סותרת ספירתה וטובלת בליל ט"ו, אבל לנוהגים איסור בדם טוהר, ממילא בכל הימים כל שרואה טיפת דם כחרדל יושבת עליו שבעה נקיים מלאים בין אם הם בימי הטומאה ובין אם הם בימי הטהרה.

המב"ן – החמיר שאם ילדה נקבה ולא ראתה בשבוע הראשון אבל ראתה בשני סותרת ספירתה וצריכה שבעה נקיים שנית כשתפסיק לראות. ואם נגמרו ימי הספירה בתוך השבועיים של הנקבה, טובלת ליל ט"ו וטהורה. ומ"מ ז' הימים של זכר וי"ד הימים של נקבה עולים למנין ימי הספירה אם לא רואה בהם כדעת רבא.

דין יולדת בזוב שספרה ז' נקיים ועדין לא טבלה וראתה דם שוב בימי הטוהר

המב"ם, תוספות, ה"ת, ספר התרומה, סמ"ג, סמ"ק – במקרה זה טובלת ומותרת מיד. והוכחה מהמקרה הקודם שאם יולדת נקבה לא סותרת כשרואה בשבוע השני אע"פ שזה דם טמא, כ"ש דם טוהר. ולשיטתם נוהגים לבעול על דם טוהר.

הבית יוסף התקשה, הרי הרמב"ם התיר רק אם רואה בימי הטוהר, ואילו ר"ת הוכיח ממקרה של יולדת נקבה שרואה בשבוע השני שאלו ימי טומאה, ומדוע שהרמב"ם יודה גם בזה שלא סתרה ספירתה?

ומסביר הבית יוסף, שר"ת הסובר שאין ימי הלידה עולים לספירת הזיבה, ממילא צריכה לאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה לשמור ז' נקיים בתוך ימי הטוהר כמו שהתבאר לעיל, ובא ר"ת לומר, שאם ראתה לאחר ז' הנקיים בתוך ימי הטוהר לפני שטבלה, לא סותרת, כי דם טוהר אינו מטמא. אבל ברור שאם ראתה דם טוהר בתוך ימי ספירת זיבתה, סותרת וצריכה לספור שוב.

הא"ס, ר"ל, הנקבה, ראב"ד, רמב"ן – סתרה את שבעת הנקיים וצריכה לספור אותם שוב. וטעמם, שמכח חומרת רבי זירא אסור לבעול בימי הטוהר.

הלכה

מחבר

1. פסק את המשנה שיוולדת אפילו לא ראתה דם טמאה לידה בין אם ילדה חי או הפילה ולד מת ואפילו נפל.
 2. בזמן הזה ימי טומאתה הם כמו יולדת בזוב שסופרות ז' נקיים, ולכן יולדת זכר יושבת ז' ללידה וז' לנקיים ויולדת נקבה יושבת שבועיים ללידה וז' נקיים לזיבה.
 3. פסק כר"ב וכתוב הראשונים שאם לא ראתה דם בימי הלידה עולים לספירת זיבתה.
 4. אם נגמרו ז' הנקיים בתוך הי"ד לימי הלידה של הנקבה הרי היא אסורה עד ליל ט"ו, ואם טבלה קודם לכן לא עלתה לה טבילה, אך לא סותרת ספירתה.
- ג"ת** – הלכה זו שייכת בין אם ראתה בשבוע השני לאחר ז' הנקיים ובין אם לא, כי חומרת רבי זירא לא שייכת אלא בדם הראוי לנידות ולזיבה ולא בדם יולדת.
- ט"ז** – מדובר כאן שלא ראתה אח"כ, אבל אם ראתה שוב בשבוע השני צריכה לשמור ז' נקיים שנית, מכח חומרת רבי זירא. וא"א להקל בזה, כי כמו שמחמירים בדם טוהר להצריך לישב ז' נקיים, כ"ש כאן. [ומה שהובא בשם הראשונים שאם ראתה בז' השניים לנקבה שטובלת בליל ט"ו, זה לנוהגים החרב בדם טוהר כפי שהסביר הב"י]

המנהג כיום לגבי דם טוהר

המב"ו, ראב"ד, ר"ל, הרשב"א, מגיד, משנה – אע"פ שמן התורה מותר לבעול על דם טוהר, מ"מ מפני שאנו מחמירים בחומרת רבי זירא, אנחנו מחמירים גם בדם טוהר, שכל הרואה טיפת דם כחרדל, אפילו אם זה בימי הטוהר, יושבת עליו שבעה נקיים, כדי שלא יבואו לידי טעות בין ימי נידה לימי זיבה ובין רואה יום אחד לרואה שלושה ימים ובין ימי הטוהר לימים שאחר הטוהר.

ואף הרשב"א שרצה להתיר כי בזמן התלמוד לא החמירו בזה, ג"כ החמיר מסיבה אחרת, **שמה יוציא הולד את ראשו קודם בין השמשות וגמר לידה** יהיה לאחר מכן ויוסיפו עוד יום אחד לימי הטוהר. ואין ראייה להתיר מחממי התלמוד שמא עדין לא התפשטה גזרת רבי זירא בימיהם מספיק.

בה"ג, שאולתות דרב אחאי, הגה"מ – חלק וסבר שגם בזמן הזה נוהגים בדם טוהר כמו דין תורה.

המב"ס – בשנער, בספרד ובארץ הצבי ובמערב אין נותנים לאשה דם טוהר, אלא כל שרואה טיפת דם כחרדל יושבת עליו ז' נקיים, ובצרפת ובאשכנז נוהגים החרב בדם טוהר כדין התורה והתלמוד אחר ספירה וטבילה מטומאת יולדת בזוב.

אגור, בית יוסף, דרכי משה – היום פשט המנהג לאיסור בכל מקום ולא נוהגים החרב בדם טוהר.

המ"א – פסק כאגור והבית יוסף, שהמנהג כיום שאין בועלים על דם טוהר ודינו כשאר דם שיושבת עליו ז' נקיים.

ט"ז – אין צורך לפרוש כלל בליל מ"א לזכר וליל פ"א לנקבה כי הטעם בזה להבדיל בין דם טוהר לדם נידה, ואצלנו לא בועלים על דם טוהר לכן אין הבדל בזה ואין צורך בפרישה.

ש"ג – בעל נפש יחמיר לפרוש ממנה בליל מ"א או פ"א משום ספק זכר או נקבה.

פתחי תשובה, בשם הנו"ד, ביהודה – מכיון שדם טוהר יסודו טהור, אם היה משמש עמה ואמרה לו נטמאתי גומר ביאתו בק"ו מדם בתולים. אמנם יש מחלקים, כי בדם בתולים התירו לכתחילה לבעול כך.

ברכה על טבילה מדם טוהר

פתחי תשובה – בשו"ת תשובה מאהבה הסתפק בזה, כי זהו מנהג וכמו שלא מברכים על נטילת ערבה, כך לא יברכו על זה. אמנם מהרמ"א משמע שדינו ככל דם שהוא ולכן משמע שיש לברך. **הנו"ד ביהודה הסתפק בזה**. והחת"ס דימה טבילה זו לברכת ההלל וליו"ט שני של גלויות והדלקת נר ביו"ט וביורה"כ וכמו חומרת רבי זירא, שהיא עצמה חומרה ובכל זאת מברכים על טבילה זו אע"פ שאינה אלא מנהג. ועוד, שיש לחלק בין מנהג בקום עשה של נטילת ערבה, למנהג בשב ואל תעשה של החמרה בחומרת רבי זירא או דם טוהר, ומכיון שמי שבעל על דם טוהר עובר על אל תטוש תורת אמך, א"כ יש לברך על טבילה זו, כי הטבילה מדינא.

מקור המנהג שנהגו לא לטבול כלל עד סוף מ' לזכר ופ' לנקבה אפילו לא רואה כלל

המב"ס – אין זה מנהג כלל, אלא טעות ודרך מינות באותם המקומות שנוהגים זה ונלמד מהדוקים שסוברים ש"תשב בדמי טהרה", הכונה אפילו לא תראה דם שתהיה יושבת ולא תטבול ולכן לא תגע בקדשים, ואין זה כך! ומצוה לכופ ולהדגיש את דברי חכמים שכל שישבה ז' נקיים טובלת ומותרת בימי הטוהר. והסיבה שלא נוגעת בקדשים היא שדינה כמו טבול יום, שצריך להמתין לערב והיא נחשבת כטבולת יום ארוכה עד סוף מ' לזכר ופ' לנקבה.

מהר"ק – אע"פ שמנהג רחוק, מ"מ אם יש מקום שהחמירו בזה, **כי מצאו פרצה שהיו מזלזלים באיסורי נידה וגדרו יותר גדול**, צריך לאפשר להם להמשיך במנהג זה ואין למחות בידם, כי מכיון שיש טעם למנהג הזה ויש להם על מי שיסמכו צריך ללכת אחריו.

היב"ש – אם נהגו מנהג זה כגדר ופרישה או מפני נקיות שבאותם ימי טוהר מצויים דמים ראוי להניח להם לנהוג כמנהגם, אבל אם נהגו כן בטעות וחשבו שזה אסור, ראוי להודיעם שהם טועים שמא יצא להם המנהג מן הצדוקים כמו שכתב הרמב"ם.

אגודה – טעם נוסף למנהג שנשים יראות שמא ישכחו לפרוש בעונת יום מ' לזכר ופ' לנקבה. ה"ט"ז דחה טעם זה, להלכה לא צריך לפרוש עונת ליל מ"א וליל פ"א, ומי שמצריך פרישה הוא דעת יחיד ואין הלכה כמותו.

גית יוסף – כל זה לאותם מקומות שנהגו ע"פ הפוסק שהחמיר להם, אבל קהילות אחרות שלא הנהיגו בהם את החומרה הזאת, אין להם לנהוג את זה, ואם נהגו צריך להוציא את המנהג מלבם כמו שכתב הרמב"ם.

ומ"מ אם יש מקום מסוים שבו מזלזלים בהלכות נידה ואינם פרוצים כמנהגי הצדוקים, אין סיבה שלא נחמיר להם מ' יום לזכר ופ' לנקבה. וכוונת הרמב"ם היא שלא תולים לומר שמקום מסוים פרוץ בהלכות נידה ואם נוהגים את זה מן הסתם זה מנהג טעות, אבל אם יודע לנו שהם פרוצים בזה ולא נוהגים כצדוקים, גם הרמב"ם יודה שאפשר להחמיר להם בזה.

זרבי משה ג"ח – מקור המנהג הוא שיטת ר"ת שימי לידה שאינה רואה בהם לא עולים לספירת ז' נקיים וממילא אינה יכולה להתחיל ז' נקיים קודם טבילה, ומכיון שאין נוהגים בשתי טבילות שמא תשמש אחר הראשונה, ממתניים מלספור ז' נקיים עד אחר מ' לזכר ופ' לנקבה. ה"ט"ז דחה טעם זה משתי סיבות: האחת, כי אנו לא פוסקים כאביי אלא כרבא שימי הלידה עולים לספירת ז' נקיים, והשנייה, כי הרי בכל מקרה תצטרך בסוף ז' נקיים וטבילה ומה זה משנה אם זה קודם מ' ופ' או לאחר מכן. לגבי הסיבה השניה הדרכי משה כבר חש בזה וכתב שראו את דברי ר"ת עיקר תוך ימי לידתה אבל לא אח"כ.

המ"א – הביא בשם מהרי"ק שיש מקומות שנהגו לא לטבול עד מ' לזכר ופ' לנקבה. ופסק כריב"ש שאין להתיר במקום שנהגו להחמיר בזה, אבל במקום שאין מנהג בזה אין להחמיר כלל ומיד לאחר שספרה ז' נקיים לאחר לידת זכר או נקבה ועברו ימי טומאת לידתה מותרת.

ג"ח – במקום שנהגו להחמיר הפורץ גדר ישכנו נחש.
ט"ז – מי שמחמיר יש לו על מי לסמוך, אך מי שמקל ודאי אין להעניש אותו על זה כי הראשונים ביטלו מנהג זה ולימדו זכות על מי שנהג אותו וודאי שאין להעניש את מי שלא נוהג אותו. וכך נוהגות רוב הנשים שלא מקפידות על דבר זה כלל. ורק במקום שמוסכם על כולם להחמיר אז מחמירים בזה וזו כוונת הרמ"א.

סעיף ב'

משנה – "המפלת ליום מ' אינה חוששת לולד. ליום מ"א תשב לזכר, לנקבה ולנידה. רבי ישמעאל אומר: יום מ"א תשב לזכר ולנידה, יום פ"א תשב לזכר ולנקבה ולנידה, שהזכר נגמר למ"א והנקבה לפ"א. וחכמים אומרים: אחד בריית זכר ואחד בריית הנקבה זה וזה מ"א". (נידה ל.)

גמרא – "חכמים היינו ת"ק? וכי תימא למסתמא רישא כרבנן ויחיד ורבים הלכה כרבים, פשיטא? מהו דתימא מסתברא טעמא דרבי ישמעאל דקמסייע ליה קראי, קמ"ל". (שם לא:)

המב"ם, רמב"ן, רשב"א – הלכה כחכמים שהמפילה בין זכר ובין נקבה בתוך מ' יום אינה טמאה לידה כלל, כי לא נגמרה צורתו.
האם טמאה נידה? רז"ה, רשב"א – ה"ה גם שאינה טמאה נידה אם לא ראתה דם. ואפילו למ"ד אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, כל וולד שהוא פחות ממ"א יום זה מים בעלמא ולא דם. **ראב"ד, רמב"ן** – מפילה לא גרעה מחתיכה שמטמא אותה רבי יהודה כמו נידה. ולכן אם מפילה קודם מ"א יום אינה חוששת משום לידה, אבל חוששת משום נידה.

מחבר – פסק כמשנה וכחכמים שהמפלת בתוך מ' יום אינה חוששת לולד בין זכר ובין נקבה ולא טמאה לידה, וכראב"ד וכרמב"ן שחוששת משום נידה, אפילו לא ראתה כלל מפני שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. אבל אחר מ' יום חוששת לולד.
המ"א – ולכן מיד כשספרה שבעה נקיים מותרת ולא חוששת משום ולד שמא הוא נקבה וצריך לחכות שבועיים.

ממתי מתחילים למנות את מ' הימים של הולד? גבדות הגרשוני – מיום הטבילה האחרון. **נודע ביהודה, חוות דעת, סדרי טהרה, חת"ם סופר** – אפשר שמעוברת תראה דם בחודשים הראשונים ולכן אין להקל בזה אם לא פרש ממנה בעלה ותחמיר בספק ולד לישב י"ד יום.

בדיקה חיצונית של הרחם (ע"י רופא) האם חוששת משום נידה?

פת"ש בשם נודע ביהודה – יולדת צריכה תמיד ז' נקיים כי אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ואין חילוק בין אם גרם הפתיחה מבפנים ובין אם מבחוץ כגון שהרופא הכניס איזה כלי או אצבע ופתח את פי המקור. וכן אין חילוק בין אם היא זקנה או ילדה וכן מעוברת או מניקה, ותמיד אין פתיחת הקבר בלא דם.

יעוד כתב הנודע ביהודה שמה שאמרו שאין פתיחת הקבר בלא דם, זה רק אם נפתח הקבר ויצא ממנו דבר גוש כמו ולד או חתיכה שאינה דקה, אבל כשלא יצא דבר או שיצא דבר דק מאוד או משקה אז לא אומרים "אין פתיחת הקבר בלא דם".

טהרת הבית (ס' יא סע' ז', חזו"א ספ"א ס"ק ב') – חלק על הנודע ביהודה, ונוטה להקל בפתיחת הקבר מבחוץ אם לא נמצא דם כלל.
שבט הלני – למעשה מחמירים בזה, אבל אין לחוש בסתם בדיקה של רופא, כי ודאי תרגיש אם נכנס מכשיר הבדיקה לפנים.

סעיף ג'

דין המפלת כמין דגים או חיות אחרות

משנה – "המפלת כמין דגים וחגבים, שקצים ורמשים, אם יש עמהם דם טמאה ואם לאו טהורה". (נדה כא.)
גמרא – "ולפלוג נמי רבי יהודה בהא (כמו במפלת חתיכה שסבר שתמיד טמאה)? אמר ריש לקיש: במחלוקת שנויה ורבנן היא. ורבי יוחנן אמר: אפילו תימא רבי יהודה, עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא גבי חתיכה דעביד דם דקריש והוי חתיכה (כלומר אין הטעם משום שא"א לפתיחת הקבר בלא דם, אלא משום בחתיכה עצמה יש דם) אבל בריה לא הוי.
 ולהך לישנא דאמר רבי יוחנן באי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי, ליפלוג נמי ר' יהודה בהא? מאן דמתני הך לישנא, מתני הכי: רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו: במחלוקת שנויה ורבנן היא". (נדה כב:)

המב"ס – הלכה כחכמים כי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ולכן אם אין דם טהורה.

הא"ש, המב"ג, השב"א – הלכה כרבי יהודה שא"א לפתיחת הקבר בלא דם, ולכן אפילו אם אין עם החתיכה דם, היא טמאה.

והסביר הב"י, שמה שטמאה כאן זה טומאת נדה, כי א"א לפתיחת הקבר בלא דם, ולא טומאת לידה, כי דגים וחגבים לאו ולד נינהו. **והנפק"מ בזה** אפילו אחר חומרת רבי זירא, שבטומאת לידה אם ילדה נקבה אפילו שמרה ז' נקיים לא טהורה עד סוף י"ד, ובטומאת נידה תמיד טהורה לאחר ז' נקיים וטבילה.

מהי צורת הפנים שמעידה שהוא ולד?

משנה – "המפלת מין בהמה, חיה ועוף בין טמאים בין טהורים, אם זכר תשב לזכר, אם נקבה תשב לנקבה. אם אינו ידוע תשב לזכר ולנקבה (ימי טומאה י"ד וימי טוהר מ"י) דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד". (נדה כא.)

גמרא – "אמר רבי ירמיה בר אבא א"ר יוחנן: מצח והגבינים (גבות עיניים) והעיניים והלסתות וגבות הזקן (פנים שלמות) עד שיהיו כולם כאחד. רבא אמר: חסא, מצח והגבין והעין והלסת וגבת הזקן (חצי פנים) עד שיהיו כולם כאחת". (נדה כג:)

השב"א, טוה"ט – הלכה כרבא. ואע"פ שלפירוש גופו כמין בהמה חיה ועוף ודגים וחגבים ושקצים, אם יש לו חצי צורת פנים אמו טמאה לידה. ואם אין בו מצורת אדם אמו טהורה לידה כי הכל הולך אחר היכר צורת הפנים.

המב"ס – פסק כרבי ירמיה. ואם זה מתקיים, אבל הפה והאזניים והאף, אע"פ שהם כשל בהמה וחיה הרי זה ולד, כי באברים אלו לא מקפידים כלל אלא רק מה שנזכר בגמרא. ואם אין פניו כצורת פני אדם, אע"פ ששאר הגוף, גוף אדם שלם וידיו ורגליו ידי אדם, אינו ולד ואין עמו טמאה לידה.

המנהג כיום

המב"ו, השב"א, ראב"ד – כיום שאין אנו בקיאים בצורות פנים, שיש חיות ים שדומות לחיות יבשה ואפשר שפניהם תהיה קצת כצורת פני אדם, ואם נטהר יכול הדבר לבוא לידי שיבוש, לכן בכלל חוששת לולד ואמו טמאה לידה מספק, ואם היה דומה לזכר טמאה ז' ואם היה דומה לנקבה טמאה י"ד. ואם ספק תשב לזכר ולנקבה.

המב"ס, ע"פ המגיד, משנה – כל מה שביולדת אמו טהורה, זה שייך גם היום.

המגיד משנה כתב על חומרת הרמב"ן והראב"ד שאין לחומרה זו סמך בגמרא כלל. **הבית יוסף תמה על דבריו**, כי הם לא נתנו טעם שחכמים אסרו וזו חומרה כמו חומרת רבי זירא! וגם מה שכתב הרמב"ם שזה נוהג כיום זה כדי שלא נחשוב שזה חלק מחומרת רבי זירא או גזירה שנגזרה בזמן אחר!
והסביר הבית יוסף, שמי שבקי ומכיר בצורות מטהר בצורות שטיהרו חכמים, אבל מי שמכיר בעצמו שלא בקי בזה, לא מתירים לו לטהר בצורות שטיהרו חכמים, והראב"ד, הרמב"ן והרשב"א ידעו בעצמם שאינם בקיאים בזה ולכן החמירו מספק, והחמירו גם לדורות הבאים, כי כל דור מתמעטים הבקיאים בזה. אבל הרמב"ם כתב באופן כללי שמי שבקי יכול לטהר גמרא, כי אין זו חומרה כמו חומרת רבי זירא, והרמב"ם מעיד על עצמו שהיה בקי בזה או שהיה בדרורו מי שבקי בזה, אבל מי שלא בקי, ודאי אסור לו ובזה אין מחלוקת בין הרמב"ם לשאר הראשונים.

דין המפלת חתיכה

גמרא – "תניא אידך: המפלת חתיכה, רבי בנימין אומר: קורעה, אם יש בה עצם אמו טמאה לידה. אמר רב חסדא: ובחתיכה לבנה. וכן כי אתא זוגא דמן חדיב, אתא ואייתי מתניתא בידיה: המפלת חתיכה לבנה קורעה, אם יש בה עצם אמו טמאה לידה". (נידה כא:)

למה צריך חתיכה לבנה? הש"י – כי לבן זה מן בשר וניכר שזו חתיכה של ולד.

האב"ד, המב"ס, השב"א – הלכה כמו רבי בנימין ורב חסדא כי אף אחד לא חולק עליו.

מה הדין בחתיכה של שאר מראות?

הש"ג, מגיד משנה – דינה כמי שהפילה כמין דגים או חיות ומחלוקת רבי יהודה ורבנן, כי רק לבן מעיד שזה מין ולד.

השב"א, המב"ו, טוה"ט – החמירו גם בחתיכה של שאר מראות כי אנו לא בקיאים במראות.

בית יוסף – הסביר כמו קודם, שהכל תלוי בבקיות, ומי שבקי וידוע שזו לא חתיכה של ולד ובקי בצבעים, לא יחמיר, אבל מי שלא בקי יחמיר גם בחתיכה של שאר מראות שטמאה לידה ואח"כ ימי טהור.

הדין האם העצם או היד או הרגל צריכים להיות חתוכים או לא

גמרא – "איתביה ר' יוחנן לריש לקיש: המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה אמו טמאה לידה ואין חוששים שמא מגוף אטום באה..." (נידה כד).

ראב"ד, טור – לכאורה קשה בין ברייתא זו שמצריכה יד חתוכה ורגל חתוכה, לבין הגמרא הקודמת שהתנתה זאת בעצם ללא חלוקה אם היא חתוכה או לא? **ותרץ**, שלענין הבאת קרבן צריך עצם חתוכה, אבל לענין טומאת לידה בכל מקרה טמאה בין אם היא חתוכה ובין אם לא. הסיבה, שעצם לא חתוכה מגיעה מגוף אטום ועצם חתוכה מגוף לא אטום, ובגוף אטום אינה טמאה לידה, כי לא ראוי לחיות.

דין ושטו נקוב או סתום

גמרא – "אמר רבא: ושטו נקוב אמו טמאה, ושטו אטום (סתום) אמו טהורה". (נדה כג:) והסיבה לכך, שכיון שאם ושטו סתום אינו ראוי לחיות, וכל שנולד ואינו ראוי לחיות, אין אמו טמאה לידה

למה כששטו נקוב אמו טמאה? ראב"ד – אם ושטו נקוב היה ראוי להיות בריה, אלא שמא ניקב ושטו לאחר מכן וכל שעיקרו ראוי לבריית נשמה, אמו טמאה לידה. וגם ניקב מתחילתו והוא טריפה, מ"מ ראוי הוא לברית נשמה וראוי לחיות פחות מעט מ"ב חודש ולכן אמו טמאה לידה. **ראב"ד** – טריפה חיה.

מפלת ב' גבין וב' שדראות

גמרא – "איתמר: המפלת בריה שיש לה ב' גבין וב' שדראות: אמר רב: באשה אינו וולד, בבהמה אסור באכילה. ושמואל אמר: באשה וולד, בבהמה מותר באכילה... רבי ירמיה בר אבא סבר למיעבד עובדא כשמואל להחמיר. אמר ליה רב: מאי דעתך לחומר? חומר דאתה לידי קולא היא, דקיהבת לה ימי טהור. עביד מיהא כוותיה דרב, דק"ל הלכתא כוותיה דרב באיסורי בין לקולא ובין לחומר". (נדה כד-:)

ראב"ד – כל זה לדינא דגמרא, אבל אנחנו לא בקיאים בזה ולכן בכל המקרים אמו טמאה לידה ואפילו ביש לו ב' שדראות וב' גבין.

במפלת חתיכה כמה זמן טמאה?

ראב"ד – בכל המקרים הנ"ל טמאה י"ד כמו נקבה (ואם טבלה קודם אין זו טבילה) כי אין אנו בקיאים בצורות האלו, ומחמירים, וצריכה גם ז' נקיים (וימי הלידה עולים לה כמו שבארנו לעיל) כי א"א לפתיחת הקבר בלא דם, חוץ מהמקרה של גוף אטום שאדם יכול לעמוד עליו שאם אין לו צורת איברים והוא ניכר שלא נחתכו ממנו איבריו אלא שכך היה שלם, אין אמו טמאה לידה ואפילו הוא בן ט', אבל טומאת נידה יש בכל מקרה.

דין המפלת שפיר ושליא

משנה – "המפלת שפיר מלא מים, מלא דם, מלא גינונים (גוונים) אינה חוששת. ואם היה מרוקם תשב לזכר ולנקבה. המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה". (נדה כד:)

גמרא – "בשלמא דם ומים לא כלום היא, אלא גינונים, נחוש שמא וולד היה ונימוח? אמר אביי: כמה יין חי שתת אמו של זה שנמוח עוברת בתוך מעיה. רבא אמר: מלא תנן. ואם איתא דאתמוחי תתמוח, מחסר חסר. ורב אדא בר אהבה אמר: גוונים תנן, ואם איתא דאתמוחי אתמוח, כולה בחד גוונא הוי קאי....

...דתינא, המפלת שפיר שאינו מרוקם: רבי יהושע אומר וולד, וחכמים אומרים אינו וולד. אמר ר"ש בן לקיש משום רבי אושעיא: מחלוקת בעכור, אבל בצלול דברי הכל אינו וולד. ורבי יהושע בן לוי אמר: בצלול מחלוקת. איבעיא להו: בצלול מחלוקת, אבל בעכור דברי הכל וולד או דלמא בין בזה ובין בזה מחלוקת? תיקו....

א"ל רב חנינא בר שלמיא לרב: ... והא רבי אושעיא והא רבי יהושע בן לוי, מר כמאן סבירא ליה? א"ל: אני אומר: אחד זה ואחד זה אינה חוששת. ושמואל אמר: אחד זה ואחד זה חוששת. ואזדא שמואל לטעמיה, דכי אתא רב דימי אמר: מעולם לא דכו שפיר (לא טהרו את המפלת שפיר) בנהרדעא (מקומו של שמואל) לבר מההוא שפירא דאתא לקמיה דשמואל דמנח עליה חוט השערה מהאי גיסא וחזיא מהאי גיסא, אמר: אם איתא דולד הואי, לא הוה זיג כולי האי.

תנו רבנן: איזהו שפיר מרוקם?... אלא במה בודקים אותו לידע אם זכר הוא אם נקבה היא?... (נדה כה-:)

משנה – "...לא שהשליא וולד, אלא שאין שליא בלא וולד..." (נדה כו.)

גמרא – "תנו רבנן: שליא, תחילתה דומה לחוט של ערב, וסופה דומה כתורמוס, וחלולה כחצוצרת, ואין שליא פחות מטפח. רבן שמעון בן גמליאל אומר: שליא דומה לקורקבן של תרנגולים, שהדקין יוצאים ממנה". (שם)

(נידה)

המב"ם – הלכה כרב שהמפלת שפיר לא חוששת כלל. וכתב את התאור של השליא שעליה טמאה לזכר ולנקבה.

המב"ו, רשב"א, רא"ש, טור – מהגמרא משמע, שע"פ רבא, אם אינו מלא טמאה. ואפילו חסר, אם אין כולו גוון אחד טמאה כרב אדא בר אהבה. **ולכן, מכיון שאין אנו בקיאים ב"מלא גינונים", טמאה לידה לחומרה י"ד יום כמו נקבה אפילו מלא דם ואפילו מלא מים.** ומלא בשר בין עכור ובין צלול טמאה כדעת שמואל. ואע"פ שהלכה כרב באיסורים, מכיון ששמואל טימא תמיד במפלת שליא הלכה כמותו, **והסביר הב"י**, שמשמע שכך היה מנהג נהרדעא מימי קדם עוד לפני הגעתו של שמואל לשם.

ומה שרב חנינא שאל את רב הלכה למעשה ואמר לו שלא חוששת, מכיון שרב לא אמר שזה הלכה למעשה, משמע שזו דעתו בלבד.
וכן פסקו גם לגבי שליא, שכיון אנו לא בקיאים בתאורים של הברייתא, על כל דבר תשב לחומרא שבועיים כמו נקבה ואפילו פחותה מטפח.

הלכה

מחנה – פסק כמשנה וכרמב"ן, הרשב"א והראב"ד, שהמפלת כמין בהמה, חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ורמשים וכל צורות ולד או שפיר ושליא או חתיכה שקרעוה ויש בה עצם, חוששת בכל אלו לולד כמו נקבה (מספק), ואם כלו ז' הנקיים בתוך הי"ד וטבלה, לא עלתה לה טבילה, כי אנחנו היום לא בקיאים בכל זה.

ש"ג – בעל נפש יחמיר לפרוש ממנה בליל מ"א או פ"א משום ספק זכר או נקבה.

סעיף ד'

גמרא – "אמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל: מעשה ותלו את השליא בולד עד עשרה ימים. ולא אמרו תולין אלא בשליא הבאה אחר הולד. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן: מעשה ותלו את השליא בולד עד כ"ג ימים. אמר ליה רב יוסף: עד כ"ד אמרת לך!". (נידה כז).

הא"ש, רשב"א, ראב"ד, רבנו ירוחם – הלכה כרבי יוחנן שאם ילדה ואח"כ הפילה שליא, אין חוששים שזהו ולד אחר אלא זהו הולד שילדה כבר עד כ"ג ימים.

המב"ם – כתב שאפילו הפילה אחר כ"ג יום תולים אותו בולד אחר. **והסביר הב"י**, שהרמב"ם פסק כרב יוסף, שהוסיף את יום כ"ד שהוא יום יציאת השליא (כי ברור שהרמב"ן לא התכוון עד אינסוף).

התלות בולד של קיימא

גמרא – "אמר ליה (לרב יהודה): בפירוש אמר רב הכי: הפילה נפל ואח"כ הפילה שליא, כל שלושה ימים תולים את השליא בולד, מכאן ואילך חוששים לולד אחר. ילדה ואח"כ הפילה שליא אפילו מכאן ועד עשרה ימים אין חוששים לולד אחר.

שמואל ותלמידי רב הוו יתבי. חליף ואזיל רב יוסף בריה דרב מנשיא מדוויל לאפייהו, באלי ואתי (ממהר לבוא)... אדהכי אתא. אמר ליה שמואל: מאי אמר רב בשליא? א"ל הכי אמר רב: אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא. שיילינהו שמואל לכל תלמידי דרב ואמרי ליה הכי. הדר חזייה לרב יהודה בישות (ששמע הלכה זו ולא אמר לו אותה)". (נידה כו:)

ש"ג! – מדובר בדבר שכיו"ב מתקיים, כגון אם כלו חדשיו, למעט אם הפילה נפל ואח"כ הפילה דבר שאינו ראוי לברית נשמה כגון בירך אחד באמצע או בגוף אטום או כמין בהמה, חיה ועוף שלא יכול לחיות, ואח"כ הפילה שליא שחוששת לולד אחר אפילו בתוך שלושת הימים הראשונים. אבל שאר נפלים תולים. **והסביר הבית יוסף את שיטתו**, שמואל הקפיד על רב יהודה שלא אמר לו את ההלכה הזאת השניה, שתולים בולד של קיימא. ואין הלכה זו סותרת להלכה הראשונה של רב ששלושה ימים תולים את השליא בולד, כי הלכה זו נוגעת לנפלים, ולדעת רב, בנפלים נותנים שלושה ימים, ובדבר שאינו של קיימא לא תולים כלל.

המב"ם, רשב"א, שאילתות, ראב"ד, רמב"ן – מדובר בולד חי שקרע את השליא ולכן היא יצאה, אבל בנפל (שמת) לא תולים בולד כלל, כי לא קרע אותה ומן הסתם זה מולד אחר. **והסביר הב"י, שלשיטתם**, שתי המימרות בשם רב חולקות אחת על השניה ורב יהודה לא שמע את המימרא השניה של ולד של קיימא, והקפיד על רב יהודה שלא היה בבית המדרש ולא שמע את ההלכה הזאת כשחזר בו רב מדבריו הראשונים.

מחנה – פסק את הגמרא וכרבי יוחנן, שאם ילדה ולד חי ואח"כ הפילה שליא אינה חוששת לולד אחר, אלא תולה אותה בולד שילדה כבר עד כ"ג יום (כרמב"ם שזה כולל יום כ"ד של יציאת השליא). וכרב יוסף וכרוב הראשונים (ולא כרש"י), שאם הפילה נפל תחילה אין תולים בו את השליא שהפילה אח"כ, וחוששת לשליא לתת לה ימי טומאה של נקבה.

סעיף ה'

גמרא – "אמר רבה בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל: מעשה ותלו את השליא בולד עד עשרה ימים. ולא אמרו תולין אלא בשליא הבאה אחר הולד". (נידה כז).

רשב"א – הטעם לזה, משום שכשבא הולד קודם, תולים שהולד קרע את השליא ויצא, אבל אם נפלה השליא לפני כן, א"א לתלות בזה. **מחנה** – כגמרא, שאם יצאה השליא תחילה, אין תולה אותה בולד שתלד אח"כ אפילו הוא בן קיימא (אפילו הוא זכר) וחוששת י"ד יום כנקבה.

סעיף ו'

גמרא – "אמר עולא אמר רבי אלעזר: שליא שיצאה מקצתה ביום ראשון ומקצתה ביום שני מונים לה מן הראשון (שמיום הראשון היא טמאה). א"ל רבא: מה דעתך, לחומרא, חומרא דאתי לידי קולא הוא, דקא מטהרת לה מראשון! אלא אמר רבא: לחוש, חוששת, מימנא לא ממניא (שבועיים לנקבה) אלא לשני". (ב"ק יא).

ש"ג! – החשש הוא שמא רוב מיחוי הולד יצא ביום הראשון ומשיצא רובו הרי הוא כילוד כבר, אך לא מונה מאז, שמא יצא רובו מיום שני.

מחנה – כגמרא וכרש"י, שאם יצאה מקצת שליח ביום ראשון ולא נגמרה יציאתה עד יום ב' חוששת מיום ראשון לטומאת לידה אבל מתחילה למנות מהיום השני.

סעיף ז'

גמרא – "בעא מיניה רבי יוסי בן שאול מרבי: המפלת דמות עורב ושליח מהו? אמר ליה: אין תולים אלא בדבר שיש במינו (כגון אדם, בהמה וחיה, אבל עוף לא). שליח קשורה בו מהו? א"ל: דבר שאינו שאלת. איתביה: המפלת מין בהמה, חיה ועוף ושליח עמהן, בזמן שהשליח קשורה עמהן אין חוששים לולד אחר, אין שליח קשורה עמהן חוששים לולד אחר, הריני מטיל עליהם חומר שני ולדות, שאני אומר: שמא נמוח שפיר של שליח ונמוח שליח של שפיר? תיבתא". (נידה כו: -כז.).

טור – כאשר השליח לא קשורה בולד, אע"פ שהולד דומה לזכר, מונה ימי טומאה של נקבה בשביל השליח שמא היתה נקבה.

מחנה – פסק כגמרא, שהמפלת דמות בהמה, חיה ועוף ושליח קשורה בה אינה חוששת לולד, ואם אינה קשורה חוששת לולד אחר, ואע"פ שהולד דומה לזכר מונה ימי טומאה כנקבה מספק.

עטרת זהב ט"ז – אנחנו לא בקיאים בכל זה ולכן תמיד יושבת י"ד יום לנקבה גם אם השליח קשורה במה שהפילה.

סעיף ח'

משנה – "המפלת טומטום ואנדרוגינוס תשב לזכר ולנקבה".

מחנה – פסק כגמרא שיושבת י"ד יום לנקבה.

סעיף ט'

גמרא – "אמר רבי יהושע בן לוי: עברה בנהר והפילה (ולא יודעת מה הפילה) מביאה קרבן ונאכל, הלך אחר רוב נשים, ורוב נשים ולד מעליא ילדן. תנן: אין ידוע אם ולד היה תשב לזכר ולנקבה ולנדה. אמאי תשב לנדה, לימא הלך אחר רוב נשים, ורוב נשים ולד מעליא ילדן? מתניתין בשלא הוחזקה עוברת, וכי קאמר ריב"ל כשהוחזקה עוברת". (נדה כט.).

טור – אם לא היתה בחזקת מעוברת טמאה לידה ויושבת י"ד כמו לנקבה, אבל ימי טוהר יהיו לה של זכר, אלא שזה לא צריך להיכתב כי אנחנו לא בועלים על דם טוהר.

מחנה – פסק כמשנה שאם הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה אפילו לא הוחזקה כמעוברת הרי זו יושבת ימי טומאה, שמא זו נקבה היתה.

סעיפים י'-יא'

משנה – "יצא מחותך או מסורס (הפוך), משיצא רובו הרי הוא כילוד. יצא כדרכו, עד שיצא רוב ראשו. ואיזהו רוב ראשו? משיצא פדחתו". (נדה כח.).

גמרא – "אמר רבי אלעזר: אפילו הראש עמהן (עם הולד המחותר, שחייב לצאת רובו). ורבי יוחנן אמר: לא שנו אלא שאין הראש עמהן, אבל הראש עמהן הרי הוא כילוד (אפילו לא יצא רובו של ולד)". (נדה כט.).

גמרא – "...וכי הוא דאתא לקמיה דרבא, אמר ליה: מהו לממהל בשבתא? א"ל: שפיר דמי. בתר דנפק אמר רבא, ס"ד דהוא גברא לא ידע דשרי למימהל בשבתא!! אזל בתריה. אמר ליה: אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה? אמר ליה: שמעית ולד דצויף (בכה) אפניא דמעלי שבתא ולא אתיליד עד שבתא. א"ל: האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא, והוי מילה שלא בזמנה, וכל מילה שלא בזמנה אין מחללים עליה את השבת". (נידה מב:)

השב"א – הלכה כרבי יוחנן, שאם יצא כדרכו צריך לצאת רוב ראשו ולא כל ראשו אלא אפילו פדחתו, ואם יצא מחותר צריך לצאת רובו ומספיק **אפילו רוב ראשו**, כמו במקרה שיצא כדרכו, שאם יוצא רוב הראש נחשב כילוד.

המב"ם – הלכה כרבי יוחנן, שאם נחתך הולד צריך לצאת רובו או **כל ראשו**, ואם יצא כדרכו מספיק שתצא **רוב** פדחתו ואז הוא כילוד אע"פ שנחתך אח"כ.

הבית יוסף תמה מנין לקח הרמב"ם שצריך כל הראש? ואין לומר שזה משום שלא כתוב בדברי רבי יוחנן בפרוש "רוב הראש", שהרי זה כמו לשון המשנה! **אלא שמא י"ל**, שכדי למעט את המחלוקת בין רבי אלעזר ולרבי יוחנן פרש כן.

עוד תמה הבית יוסף, מדוע כתב הרמב"ם שאם יצא כדרכו צריך שתצא "רוב פדחתו", הרי מפשט המשנה משמע שצריכה לצאת כל פדחתו שזה רוב ראשו? **ורצה לתרץ הב"י**, שהראש לדעת הרמב"ם הוא רק הגולגולת לבד ולא מקום העיניים והפה והלחיים, ואם מדובר במשנה בכל הפדחת ולא ברובה ודאי מדובר פדחת יחד עם הגולגולת וזהו א"כ כל ראשו! ולפיכך פרש את המשנה שרוב ראשו הכוונה לרוב פדחתו.

טור ע"פ **הסג"ר הבית יוסף** – לגבי יצא כדרכו סבר כמו הרמב"ם שרוב ראשו היינו רוב פדחתו. לגבי יצא מחותר סבר כמו הרשב"א שנחשב ילוד כשיוצא רובו או רוב ראשו.

הדין כשיצא פחות מרובו של הולד, כגון אבר אחד בלבד

גמרא – "הוציא עובר את ידו והחזירה אמו טמאה לידה, שנאמר ויהי בלדתה ויתן יד. מתיב רב יהודה: הוציא עובר את ידו אין אמו חוששת לכל דבר? אמר רב נחמן: לדידי מפרשא לי מיניה דרב הונא: לחוש חוששת, ימי טוהר לא יהינן לה עד דנפיק רוביה. והא אין אמו חוששת לכל דבר קאמר? אמר אבבי: אינה חוששת לכל דבר מדאורייתא, אבל מדרבנן חוששת. והא קרא קאמר: מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא". (נדה כח.).

השג"א – מדובר דוקא שהוציא יד וחזר פנימה, אבל אם הוציא רגל לא, כי בפסוק כתוב דוקא יד. ויש מחמירים שאפילו במפילה אברים (אינם רובו של וילד או רוב ראשו) טמאה לידה אפילו משהפילה אבר אחד מדרבנן ומצטרפים האברים לרוב. וראוי להחמיר.
המב"ו.טוה – כתבו כדעה המחמירה שהביא הרשב"א, שאם הוציא העובר יד אחת והחזירה, אמו טמאה לידה מדרבנן. וכשיצא אח"כ, מונים לו משעה שיצא. וכן אם יצאו אברים אברים, משיצא אבר אחד טמאה לידה ומשיצא רובו של הולד ימנו לה שוב ימי לידה וימי טוהר.
המב"ס – כתב את לשון הגמרא ואין בהם הכרע לגבי ימי הטומאה והטוהר.

מחנה

1. פסק כרמב"ם שאם נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר, בין שיצא כדרכו ובין שלא כדרכו טמאה לידה רק כשיצא רובו של הולד.
ש"י – זה מדאורייתא שאינה טמאה לידה, אבל מדרבנן אם יצא אבר אחד (אפילו ידו) כבר טמאה כדלקמן כשהוציא יד והחזירה אמו, כי אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם.
2. וכרבי יוחנן, שאם יצא כל ראשו הרי זה כרובו של וילד וטמאה לידה.
3. ואם לא נחתך הולד אלא יצא כדרכו, משתצא [רוב] פדחתו הרי הוא כילוד אע"פ שנחתך אח"כ.
4. כסיפור בגמרא שברגע שיצא חוץ לפרוזדור אמו טמאה לידה.
5. כגמרא, שאם הוציא העובר את ידו והחזירה אמו טמאה לידה.
ש"י – אין נותנים לה ימי טוהר עד שיוולד.

האם טמאה לידה כבר כשיושבת על המשבר?

פת"ש בשם נחלת שבג"ה – אשה שישבה על המשבר ופסקו הצירים טמאה לידה, כי גם לענין חילול שבת מחללים עליה משעה שתשב על המשבר ואי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם.
פת"ש בשם חוות זעתי, כרתי ופלתני, תשובה מאהבה, נודע ביהודה, חת"ס – חלקו והתירו את האשה בלא ז' נקיים, כי הפסקת הצירים מלמדת שלא היתה פתיחת קבר. אמנם במקום שנהגו לאיסור לא ישנו ממנהגם. הנוב"י והבית מאיר כתבו שטהורה עד שתראה דם ממש.
סדרי טהרה, תורת היולדת – טמאה מרגע שקוראים למיילדת.
דרכי טהרה – טהורה עד פתיחה של שתי אצבעות.
שבט הלוי – אף כשיש לה צירים והרופא אומר שפתוח ב' אצבעות טהורה כל זמן שיכולה ללכת.
טהרת הבית – בשעת הדחק אפשר להקל כדעת הנוב"י והבית מאיר, ואף לכתחילה אם היא זקוקה לעזרתו.

האם ירידת מים מטמאת אותה בטומאת לידה?

שבט הלוי (ס' ב' ס"ק ד') – יש לחשוש שמא מעט דם יצא עם המים וירידת המים היתה ממש לפני הלידה.
טהרת הבית, תורת היולדת – אין לחשוש לדם המעורב במים.

סעיף יב'

גמרא – "...וכי הוא דאתא לקמיה דרבא, אמר ליה: מהו לממהל בשבתא? א"ל: שפיר דמי. בתר דנפק אמר רבא, ס"ד דההוא גברא לא ידע דשרי למימהל בשבתא!! אזל בתריה. אמר ליה: אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה? אמר ליה: שמעית ולד דצויף (בכה) אפניא דמעלי שבתא ולא אתיליד עד שבתא. א"ל: האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא, והוי מילה שלא בזמנה, וכל מילה שלא בזמנה אין מחללים עליה את השבת". (נידה מב:)

מחנה – פסק את הגמרא שאם היתה מקשה לילד ושמעיה את קולו של הולד, חשוב כילוד, שא"א שלא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור.

סעיף יג'

השב"א, מחנה – היולדת תאומים מונים לה מן האחרון בין לימי הטומאה ובין לימי הטהרה, ולכן:
לידה נקבה קודם שקיעה ונקבה אחר שקיעה מונים לה שבועיים מהשניה וה"ה לימי הטוהר. וכני"ל ליולדת שני זכרים.
לידה נקבה לפני שקיעה וזכר אחר שקיעה, מונים לה מן הנקבה.
לידה נקבה קודם שקיעה ונפל אחר שקיעה ולא ידוע אם הוא זכר או נקבה, הולכים לחומרה ומונים שבועיים מהנפל שמא הוא נקבה וימי טהרה מן הראשונה, שמא הנפל היה זכר.
לידה זכר קודם שקיעה ונפל אחר שקיעה, מונה שבועיים מהאחרון שמא הנפל היה נקבה וימי טהרה מן הזכר.

סעיף יד'

משנה – "ויצא דופן אין יושבים עליו ימי טומאה וימי טהרה ואין חייבים עליו קרבן. ר"ש אומר: הרי זה כילוד". (נידה מ.) והלכה כת"ק.

גמרא – "א"ר מני בר פטיש : מאי טעמייהו דרבנן? אמר קרא : אשה כי תזריע וילדה זכר, עד שתלד במקום שהיא מזרעת. ור"ש, ההיא דאפילו לא ילדה אלא כעין שהזריעה, אמו טמאה לידה...". (שם)

גמרא – "...ואזדא רבי יוחנן לטעמיה, דאמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחאי, מנין שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה, שנאמר : ואיש אשה ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה הערה, מלמד שאין אשה טמאה עד שיצא מדוה דרך ערותה". (נידה מא :)

מחנה – פסק כת"ק ורבי יוחנן שיוצא דופן, אם לא יצא דם אלא דרך דופן אמו טהורה מלידה, מנידה ומזבה, כי טמאה רק כאשר יוצא דם דרך מקורה. **בדי השולחו (ס"ק.ק)** – מי שחושש לדעת הנחלת שבעה (לעיל), אז גם כאן ברגע שישבה על המשבר טמאה לידה וצריכה ז' נקיים.

נשמת אברהם (ס"ק.יא) – היום אין מציאות שאשה תעבור ניתוח קיסרי ולא תראה אפילו טיפת דם כחרדל דרך הנרתיק, כי הדם הוא לא רק בגלל הניתוח אלא גם מהרחם ממקור השליא.